

Nezewe uze'eg Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e a'e kury.
— Amunryk kar putar iaiw ma'e
peme uzeapo etea'i ma'e pewi
ihe nehe.
Apupyro putar ikatu 'ymaw wi nehe.
19 A'e 'ar ihem mehe nehe,
azepyk putar a'e peàmàtyry'ymar
wanehe nehe.
Apyro putar pàri ma'e wà nehe.
Amono'og wi putar uhàuhàz ma'e
kwer wamuwà ihe wà nehe.
Amo pemumaranugar kar ywy nànan
peneko mehe wà.

Amo 'ar mehe a'e teko umume'u
putar pekatu haw wà nehe. Pekàg
wi putar nehe no.
20 A'e 'ar ihem mehe nehe,
apomono'og putar nehe, peiwy rehe
penerur wi pà nehe.
Apumuigo kar wi putar hemetarer
katu ma'e romo nehe.
Teko ywy nànanar ukwaw putar
pekàgaw wà nehe. Teko ywy nànanar
uzeruze'eg putar penehe wà nehe.
Ihe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
amume'u ko ma'e kwez ihe.
Upaw kwez kury.

AZEW

Tupàn uzapo kar wi tàpuzuhu a'e

1 ¹Nariw Pezi ywy rehe har wanuwihaw
romo heko mehe, mokozy haw kwarahy
rehe, pitài haw 'ar mehe, 6 haw zahy nehe no,
Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u kar
amo uze'eg uze'eg imume'u har Azew her
ma'e pe. A'e rupi uze'eg Azew umume'u a'e
ze'eg Zurupapew Xaraxiew ta'yr Zuta ywy
rehe har wanuwihaw pe a'e, xaxeto
wanuwihawete Zuzue Zozanak ta'yr pe a'e no.
2 Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e uze'eg nezewe a'e.
— Tupàn Hàpuzuhu iapo wi haw 'ar nuhem
kwaw a'e rihi, i'i teko waiko wà, i'i Tupàn.
3 A'e rupi Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e
umuze'eg kar uze'eg imume'u har Azew her
ma'e nezewe a'e kury.
4 — Teko Zuta ywy rehe har wà. Peiko
tàpuzuhu hekuzar katu ma'e ipuràg eteahy
ma'e pupe ko 'ar rehe kury. Napezapokatu wi
kwaw heràpuzuhu. Heityk pyrer a'e. Iaiw
haw rehe hin e a'e. Aipo ikatu nezewe haw.
5 Pema'enukwaw katu ma'e peme uzeapo
ma'e kwer rehe nehe. **6** Pezetym ma'ea'yz
tetea'u. Xo pixika'i ma'e zo pepo'o a'e re.
Heta wewer temi'u peme. Nuhyk kwaw.
Pema'uhez peiko. Heta wewer win peme.
Nuhyk kwaw peka'u haw romo. Heta wewer
pekamir penopoz peme. Napemuaku kwaw

penuwixàg mehe. Uma'ereko ma'e upyhyk
temetarer uma'ereko haw rupi. Nuhyk kwaw
penekuwe haw romo, i'i Tupàn.

7 A'e rupi Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e uze'eg
nezewe kury. — Pema'enukwaw katu ma'e
peme uzeapo ma'e kwer rehe nehe. **8** Peho
wytyruhu pe nehe kury. Perur ywyra nehe.
Pezapo wi heràpuzuhu nehe. Herurywete
putar a'e heràpuzuhu ràm rehe nehe. Teko
hemuwete katu a'e pe wà nehe. Hemurywete
kar putar a'e pe wà nehe.

9 Peàro arozàn ipo'o haw uhua'u ma'e. Xo
pixika'i ma'e zo pepo'o. Pezeagaw a'e arozàn
pixika'i ma'e peneko haw pe heraha pà.
Amumaw a'e temi'u pewi herur mehe.
Pepuranu pezehezehe nezewe nehe.
— Māràzàwe tuwe Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e
uzapo agwer ma'e zanewe a'e, peze pezeupe
nehe. Azapo nezewe haw peme ihe, ta'e xo
penàpuz rehe zo pezekaiw pe xe. Napezekaiw
kwaw heràpuzuhu imuaiw pyrer rehe. **10** A'e
rupi nukyr kwaw àmàn. A'e rupi nahezuz
kwaw arozàn peko kaiwer rehe har pe.
11 Amupytu'u kar àmàn ikyr ire kaiwer pe ihe,
wytyruhu pe ihe no. Amuxinig kar arozàn
itymaw. Amuxinig uwà tyw no, uri tyw no,
amo ma'etymaw ko ywy rehe har paw no.
Ixinig awer uzepyk teko wanehe, ma'ea'yr

wanehe no, miar wanehe no, ma'etymaw nànan no, i'i Tupàn.

Teko weruzar Tupàn hemiapo putar haw a'e wà

12 Na'e Zurupapew Zuta wanuwihaw a'e, Zuzue xaxeto wanuwihawete a'e no, teko Mawiron wi izemnehew pyrer wi uzewyr ma'e kwer paw a'e wà no, ukyze Tupàn wi a'e wà kury. Weruzar uzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg Azew pe imur pyrer wà kury. Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon Azew a'e. 13 Nezewe mehe Azew Tupàn ze'eg imume'u har uze'eg Zuta ywy rehe har wanupe ko Tupàn ze'eg imume'u pà wanupe. — Aiko putar penehe we ihe nehe. Ihe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e aze'eg kwez ihe kury, i'i Azew wanupe.

14 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umukàg kar a'e teko paw a'e wà kury, wamurywete kar pà a'e wà kury. Zurupapew Zuta wanuwihaw, Zuzue xaxeto wanuwihawete no, teko Mawiron wi izemnehew pyrer uzewyr ma'e kwer wà no. Uzemono'og paw rupi uzar Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e ràpuzuhu iapo katu pà wà, iapo haw rehe uzypyrog pà wà. 15 24 haw 'ar mehe 6 haw zahy rehe mokoz haw kwarahy rehe Nariw tuwihawete romo heko mehe uzypyrog Tupàn Hàpuzuhu iapo wi pà wà kury.

Tupàn hàpuzuhu pyahu ma'e ipuràg eteahy ma'e

2 1 A'e mokoz haw kwarahy rehe Nariw Pezi wanuwihawete romo heko mehe 21 haw 'ar mehe 7 haw zahy rehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg wi uze'eg imume'u har Azew pe kury. 2 Eze'eg eho a'e teko wanupe nehe. Zurupapew Zuta wanuwihaw wanupe, Zuzue xaxeto wanuwihawete pe no. Amogwer teko paw wà no, emume'u ko ma'e wanupe nehe no.

3 Aze ru'u amo peinuromo har wexak heràpuzuhu kwehe mehe ipuràg eteahy we mehe wà. Zauxiapekwer Mawiron pe har weityk imuaiw pà kwehe mehe wà. Peme'e hehe kury. Nuzawy kwaw ity heityk pyrer.

4 Nezewe rehe we pekàg nehe. Ekyze zo nehe, Zurupapew. Ekyze zo nehe, Zuzue. Pkyze zo nehe, teko ko ywy rehe har paw wà. Pe paw pema'ereko nehe. Ta'e ihe Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e ihe xe, aiko penehe we ihe xe. 5 Azapokatu heze'egaw teko heremiaihu wanehe we Ezit ywy wi wanerur mehe ihe. — Herekwe wiko putar penehe we tuweharupi nehe, a'e wanupe a'e 'ar mehe. A'e rupi pekyze zo ma'e wi nehe kury.

6 Ta'e ihe Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e amume'u ko ma'e ihe kury xe. — Nan kwehe tete amuryryryz kar putar ywak, ywy, yryhu, ywyxinigaw ihe nehe. 7 Amuryryryz kar putar teko ywy nànanar ihe wà nehe no. Amo werur putar wemetarer xe heràpuzuhu Zeruzarez pe har pe a'e wà nehe. Nezewe amynehem putar heràpuzuhu ma'e puràg eteahy ma'e pupe ihe nehe. 8 Parat ywy nànanar or ywy nànanar upaw hema'e romo wanekon a'e wà. 9 Nezewe mehe heràpuzuhu ipyahu ma'e ràm ipuràg eteahy wera'u putar heràpuzuhu kwehe arer wi a'e nehe. Aiko putar a'e pe nehe. Amuigo kar putar heremiaihu hemetarer katu ma'e romo ihe wà nehe. Amuigo katete kar putar heremiaihu ihe wà nehe, wamuzeàmàtyry'ym kar 'ym pà ihe wà nehe. Ihe Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e aze'eg kwez kury.

Tupàn uze'egahy teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wanehe a'e

10 A'e kwarahy rehe, 24 haw 'ar mehe, 9 haw zahy rehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg wi uze'eg imume'u har Azew pe. 11 Nezewe uze'eg. — Epuranu eho xaxeto wanehe nehe. 12 — Aze ru'u amo teko ipureraha wer amo ma'ea'yr ho'o kwer pehegwer rehe Tupàn pe imono pyr romo nehe, a'e mehe uwàuwàn putar ukamir pupe heraha pà nehe. Na'e a'e kamir uhyk amo temi'u rehe kury. Aze ru'u typy'ak rehe, aze ru'u ma'ero'o kwer imuin pyrer rehe, aze ru'u win rehe, aze ru'u uri kawer rehe, aze ru'u wyzàì temi'u rehe kury. Aipo a'e ma'ero'o kwer imukatu pyrer umukatu putar inugwer temi'u nehe, ere wanupe nehe. Upuranu

Azew oho wanehe. Uwazar xaxeto heze'eg izupe wà. — Nan kwaw pa, i'i izupe wà.

13 Na'e upuranu wi Azew xaxeto wanehe kury. — Amo teko opokok amo umàno ma'e kwer rehe a'e. A'e rupi a'e opokok ma'e kwer na'ikatu kwaw Tupàn henataromo kury. A'e re opokok oho amo temi'u rehe. Aipo a'e temi'u na'ikatu kwaw Tupàn henataromo kury, i'i wanupe. Uwazar xaxeto ize'eg izupe wà. — Aze pa. Ikatu 'ym ma'e romo uzeapo Tupàn henataromo, i'i izupe wà.

14 Na'e i'i Azew wanupe kury. — Nezewe i'i Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. — Uzeapo nezewegatete haw ko teko wanupe. Teko ko ywy rehe har wiko ikatu 'ym ma'e romo herenataromo wà. Wanemiapo kwer paw na'ikatu kwaw. Ma'ea'yr herenataromo izuka pyr paw na'ikatu kwaw herenataromo wà no, i'i Tupàn.

Tupàn umume'u uze'egatu àwàm teko wanupe

15 Nezewe uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. — Pema'enukwaw uzeapo ma'e kwer a'e 'ar henataromo arer rehe nehe. Heràpuzuhu iapo pà pezypyrog 'ym mehe we uzeapo ma'e tetea'u. **16** Ma'e uzeapo a'e mehe. Aze amo oho arozràn imonokatu haw pe wà, aroz ràn 200 kanek por hekar pà wà, xo 100 kanek por zo wexak wà. Aze oho win imonokatu haw 100 zutahyky'a por hekar pà wà, xo 40 zutahyky'a por wexak wà.

17 Azepyk penehe ywytuaiw hakuahy ma'e pupe. Amono kar tukur penemitygwer imumaw pà wà no. Amugyr kar àmàntàtà penehe no. Nezewe amumaw peko pe har paw. Nezewe rehe we napezewyr kwaw ihewe. **18** Kutàri, 24 haw 'ar mehe 9 haw zahy rehe pemumaw heràpuzuhu iwype har iapo haw kwez kury. Pexak ko 'ar henataromo àràm uzeapo ma'e ràm nehe kury. **19** Naheta kwaw arozràn imonokatu haw pupe. Uwà tyw na'ia kwaw. Pi tyw na'ia kwaw. Homà tyw na'ia kwaw. Uri tyw na'ia kwaw. Nezewe rehe we ko 'ar henataromo amono putar heze'egatu peme nehe, i'i Tupàn.

Tupàn umume'u wemiapo ràm Zurupapew pe

20 A'e 'ar mehe we 24 haw 'ar mehe 9 haw zahy rehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg wi Azew pe. **21** — Emume'u ko ma'e eho Zurupapew Zuta wanuwihaw pe nehe. — Amuryryryz putar ywak ywy ihe nehe. **22** Aeityk putar tuwihawete wanenaw ihe wà nehe. Amumaw putar wakàgaw ihe wà nehe no. Amuaiw putar wywramawa zeàmàtyry'ymawhu pe har wà nehe no. Azuka putar wywramawa wapupe har wà nehe no. Kawaru umàno putar wà nehe no. Kawaru ku'az har uezukazuka putar wà nehe no. **23** A'e 'ar ihem mehe nehe, urumuigo kar putar heremiaihu wanuwihaw romo ihe nehe, ta'e ereiko heremiruze'eg heremixak kwer romo ne xe. Ihe Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e aze'eg kwez ihe kury. *Upaw*

ZAKARI

Pezewyr ihewe nehe, i'i Tupàn teko wanupe

1 **18** haw zahy rehe mokoz haw kwarahy rehe Nariw Pezi ywy rehe har wanuwihawete romo heko mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg uze'eg imume'u har Zakari her ma'e pe a'e. Maraki

ta'yr romo Ino hemimino romo hekon Zakari a'e. Tupàn Ikàg Wera'u Ma'e umume'u kar a'e uze'eg teko wanupe. Na'aw ize'eg awer xe kury.

2 — Ihe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e aikwahy peipy wanupe ihe. **3** A'e rupi amume'u putar ko ma'e peme kury.